

Arstiteaduse 6. kursuse praktikant – soodne tööjõud haiglas?

Eesti Arstiteadusüliõpilaste Selts

Arstiteaduse õppekava lõpuaastal ootab kõiki tudengeid ees terve õppeaasta pikkune 6. kursuse praktika, mis vältab 9 kuud. Sellest minimaalselt 6 kuud on haiglapraktika eri osakondades, kus läbitakse sisemeditsiini, kirurgia ja erakorralise meditsiini (EMO) tsüklid. Praktika-aastaga alustatakse üldjuhul juulis, kõige hiljem septembris. Tudengile määrab haigla praktikabaasi ülikool, peamiselt arvestatakse keskmist hinnet, mõningal juhul eritingimusi (nt laste olemasolu). Iga tudeng saab esitada enda haiglavaliku eelistuse, kuid lõplikult määrab praktikabaasi ülikool oma kriteeriumite järgi. Arstitudengi praktika on ajaliselt võrdne täiskohatööga ning lisaks sellele peab viimase aasta tudeng täitma praktikapäevikut, esitama epikriise või täitma muid nõudeid vastavalt tsüklile, samuti õppima AMBOSS-platvormil ja valmistuma lõpueksamiks.

Praktikakogemust jagasid peaaegu pooled 6. kursuse tudengid

Kuuenda kursuse tudengite praktikakogemuse selgitamiseks korraldatud küsitluse eesmärk oli tuua esile eristuvad probleemkohad, mis nõuavad viivitamata tähelepanu, et motiveerida Eesti tudengeid oma karjääri kodumaal jätkama. Küsitluse tulemustest paistsid kõige teravamalt välja probleemid praktika tasustamisega.

Küsitlus viidi läbi 2023. aasta oktoobri esimeses pooles 6. kursuse tudengite seas ning kokku vastas 64 tudengit, kes olid nõus enda praktikakogemust kirjeldama. Küsitluse vastamise ajal vastanutest 56,3% ehk 36 tudengit olid läbinud üle poole haiglapraktikast.

Praktikabaasid tasustavad praktikantide tööd erinevalt

Vastanud jagunesid praktika eest tasu saamise suhtes pooleks: 45,3% ei saanud praktika eest tasu, 12,5% jaoks oli praktika osaliselt tasustatud sõltuvalt tsüklist, 18,8%

vastanutest sai praktikabaasis stipendiumi ning 25%-l praktikal olevatest tudengitest oli praktika tasustatud fikseeritud kuu- või tunnitasuga. Regionaalhaiglad – Põhja-Eesti Regionaalhaigla (PERH) ja Tartu Ülikooli Kliinikum – ei tasustanud praktikat mitte üheski tsükliks.

Tallinna keskhaiglad võtsid alates 2023. aastast kasutusele stipendiumisüsteemi, mille kohaselt saab praktikant palka ainult juhul, kui on haiglas praktikal kindla arvu nädalaid järjest. Ida-Tallinna Keskhaiglas (ITK) on tudengil vaja teha järjest 16 nädalat praktikat, Lääne-Tallinna Keskhaiglas (LTKH) 8 nädalat, mil töötasu on 800 eurot kuus täiskoha tundide eest. See tähendab aga, et tudengi sissetulek sõltub suuresti temale määratud tsüklite järjestusest. Võib juhtuda, et ülikool on määranud üliõpilasele 6 kuud vältavate haiglatsüklite vahele 2 kuud haiglavälisest tsüklist (perearsti- või valiktsükkel), sel juhul on 6kuulisest praktikast tasustatud 4 kuud. Nii on juhtunud paljude tudengitega sel aastal Ida-Tallinna Keskhaiglas.

Mitmes haiglas, näiteks Viljandi Haigla, Põlva Haigla ja Lõuna-Eesti Haigla, tasustatakse praktikante abiarsti (miinimum-) palgaga võrdselt kõikides tsüklites, kusjuures leping on reeglina tehtud töötamiseks abiarstina. Teatud praktikabaasides, näiteks Kuressaare Haigla ja Pärnu Haigla, makstakse praktikandile abiarsti miinimumpalka vaid EMO-tsükliks, kirurgia ning sisemeditsiini tsükliks saab praktikant 50% töötasust. Vaatamata töötasu erisustele on praktika maht ikka sama suur ning ajaliselt sama pikk. Lisaks olid mitmes praktikabaasis palgatingimused kehvemad, kui alguses oli tudengitele lubatud. Samuti on paljud sunnitud praktika sooritamiseks kolima teise linna, mis teeb tudengile praktika-aasta majanduslikult väga ebakindlaks ning elu suuresti sõltuvaks muudest võimalikest sissetulekutest, kuna praktikatingimused on vaid meili teel saabunud lubadused kursusevanemale.

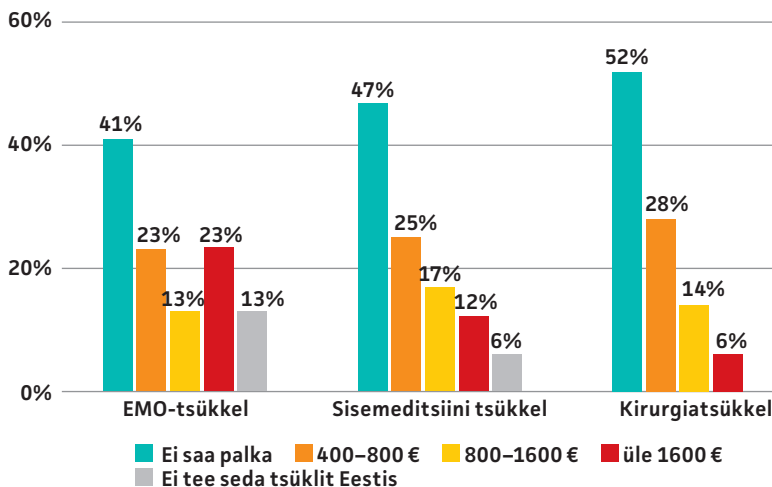
EMO-praktika eest saab tudeng kõige suuremat tasu

Praktika eest palka saavate tudengite tasu erineb oluliselt ning seda ka tsüklike lõikes. Kui tudeng saab praktika eest tasu, siis saab ta tõenäoliselt kõige kõrgemat tasu EMO-praktikatsükli eest. EMO-tsükli eest sai tasu 58,9% vastanutest, kes läbis tsükli Eestis, vastanutest 12,5% ei teinud EMO-tsükli Eestis. Sisemeditsiini tsükli saab tasu 53,3% vastanutest, kes teevad praktika Eestis. 6,5% vastanutest läbis tsükli välismaal. Kirurgiatsükli saab 48% vastanutest tasu ning vastanutest mitte keegi ei teinud seda tsükli välismaal. Brutopalka tasude täpsem jaotumine on toodud joonisel 1.

Selline ebavõrdsus palgatingimustes loob tudengitele väga erinevad võimalused ning sunnib osa tudengitest tegema lisavalveid abiarstina ehk töötama üle täistööaja. Kuigi praktika on suurepärane võimalus tudengil õppida ning tutvuda haigla või erialade hingeeluga, on tegu ikkagi täistööajaga. Suurem osa tudengitest on töötanud varem abiarstina, mistõttu näidates üles mõningast vilumust, kasvavad ka ootused praktikandile, sh praktika ajal täidetavad tööülesanded. Töökogemusega praktikandid on väärt abi osakonnatöös, kuid sama oluline on õppeprotsess, mida tudeng peab täisväärtuslikuks, kui praktiseerimine ning kaasatud ja juhendatud olemine on tasakaalus ning praktika parimal juhul ka tasustatud.

Üle poole tudengitest tunnevad, et nende panust arvestades ei tasustata neid piisavalt

Üle poole tudengitest ehk 57,8% tunnevad, et nende panust arvestades ei tasustata neid praktika eest piisavalt. Vaid 25% tudengitest tunnevad, et saavad tehtud töö eest õiglast palka. Ülejäänud ei osanud hinnata, kas nende panusele vastavalt tasustatakse neid piisavalt. 80% praktikantidest regionaalhaiglates (PERH ja TÜ Kliinikum) tundsid, et nende panust arvestades ei tasustata neid piisavalt. Samuti eristus ITK, kus 60% tudengitest väljendasid rahulolematust, pidades praktikatasu antud panuse eest liiga väikeseks. Positiivsete näidetena tulid välja Viljandi Haigla, Kuressaare Haigla, Põlva Haigla ja Lõuna-Eesti Haigla, kus suurem osa tudengeid oli rahul saadava tasuga.

Joonis 1. Praktikandi brutopalk vastavalt haigla tsüklikele.

Pooled tudengitest teevad praktika kõrval lisatööd rahalistel põhjustel

Küsitlusele vastanud tudengitest 36 ehk 56,3% tegi peale praktika ka lisatööd abiarstina. Nendest valdav osa (30 tudengit ehk 83,3% töötavate tudengite arvust) tegi abiarsti tööd lisaks praktikale rahalistel põhjustel, sealhulgas suuremal osal abiarstina töötavatest tudengitest (19 üliõpilast) puudus igasugune tasu praktika eest. Tudengid, kes said praktika eest brutopalka keskmiselt üle 1300 euro kuus, ei teinud rahalistel põhjustel lisaks tööd abiarstina. Sellise summaga rahulolu ühtib ka mullu ilmunud uuringuga. 2023. aasta novembris avaldatud palgauuringute ja juhtimiskonsultatsioonide firma Figure Baltic Advisory statistika kohaselt on elamisväärtus üksi elava inimese puhul Tallinnas 1614 eurot kuus ja mujal Eestis 1347 eurot kuus (1). Seega on peamine põhjus, miks praktika ajal tehakse lisaks valveid, selgelt praktika tasustatuse puudulikkus.

Pea pooled tudengid on praktika jooksul tundnud ühes või mitmes osakonnas, et nad ei ole seal oodatud

Praktikakogemust hindavad 6. kursuse tudengid seinast seinast – pooled tudengitest on üldiselt oma kogemusega pigem rahul ning ligi viiendik pigem ei ole rahul. Peamiseks rahulolu suurendavaks teguriks oli osakonnas töötav hea kollektiiv. Tudengite jaoks on kõige suuremaks murekohaks suhtumine, mil praktikabaasis õpet läbivat tudengit koheldakse kui tööjõudu, kes teeb

sama palju tööd kui üld- või abiarst, saamata selle juures palka või saades tunduvalt vähem palka kui üld- või abiarst. Sellega seonduvalt tunnetavad tudengid ka haiglates esinevaid juhendamispõrõbleeme – juhendaja roll õppeprotsessis on ebaselge, juhendajatel ei ole juhendamiseks ning õpetamiseks vajalikku pädevust või motivatsiooni.

Suhtumine tudengitesse erineb suuresti haiglate ning osakondade vahel – üle 40% vastanutest on praktika jooksul tundnud ühes või mitmes osakonnas, et nad ei ole seal oodatud.

Kas praktika-aasta = ellujäämiskursus?

Praegu pakuvad haiglad arst-praktikandile seinast seinä tingimusi ja vastavalt sellele kujuneb ka tudengi kogemus haiglas. Mõne tudengi jaoks on praktika tasustatud töökoht, millega on võimalik ära katta elamiskulud. Mõne tudengi jaoks tähendab see töötamist üle täistööaja iga kuu, sest praktika ei ole tasustatud ja elamiskulude katmiseks on vaja teha lisavalveid. Suurem osa tudengitest peab kolima praktika sooritamiseks teise linna, mistõttu tasustatuse puudulikkus loob

halvad väljavaated praktika-aastaks. Kogu selle õppe- ja töökoormuse kõrval on tegu jätkuvalt tudengiga, kes igapäevaselt soovib õppida juurde vastavalt praktikatsüklile, täites seejuures õppetõõga seonduvaid muid haiglatõõväliseid ülesandeid (praktikapäeviku ning tsükli muude nõuete täitmine, AMBOSSi-platvormil ülesannete lahendamine, lõpueksamiks õppimine). Kuigi vanemate kolleegide jaoks on eelnevalt kirjeldatu loomulik osa arstiks kujunemise narratiivist, on praktika kõrvalt töötamine, arvestades õpingute mahtu ja elamiskulusid, nüüdsel ajal ja praeguse elukalliduse juures teistsuguse kaaluga. Ei saa unustada, et tervishoiusüsteemi seisukohalt loodame näha neidsamu praktikante juba järgneval aastal arstidena Eesti meditsiinisüsteemis ning iga praktikakogemus mõjutab värske arsti edasist teekonda, mille alternatiiv võib olla kollegiaalsem töökeskkond välismaal.

KIRJANDUS

1. Kõbarsapp I. Võrdle. Selgus Eestis elamiseks vajaminev elamisväärtne rahaline tasu. Delfi Ärioleht, 16.11.2023. Vaadatud 19.12.2023, https://arileht.delfi.ee/artikkel/120248112/vordle-selgus-eestis-elamiseks-vajaminev-elamisvaarne-rahaline-tasu?fbclid=IwAR0BsW6xrlLw11023C_pmHs8M1rBG57zSSixY-Zih655BM26rEsLopWsk4.

Kommentaariid artikli „Arstiteaduse 6. kursuse praktikant – soodne töõjõud haiglas?“ kohta

Ruth Kalda – Tartu Ülikooli meditsiini valdkonna õppeprodekaan, peremeditsiini professor

Kuuenda kursuse praktika on arstide diplomieelse õppe lahutamatu osa, mis peaks andma vajalikud oskused ja kogemused selleks, et noorel arstil on valmidus astuda erialasesse residentuuri, või ka iseseisvaks töötamiseks üldarstina kas haiglas või perearstikeskuses. Seetõttu on loomulik, et praktika käigus täidetakse ka iseseisvaid tööülesandeid. Oluline on, et üliõpilane oleks samal ajal juhendatud, tema oskusi jooksvalt hinnatud ning talle tagasisidet antud. Oleme praktikabaasidele ja juhendajatele õppekeskkonna pakkumise eest tänulikud, omalt poolt oleme pakkunud ja pakume ka edaspidi juhendamiskoolitusi. Kohtume lähiajal mitmete prakti-

kabaasidega, et arutada koostõõvõimaluste ning vastastikuste ootuste üle. Usun, et meie kõikide ühine soov on, et tulevased noored arstid saaksid parima praktilise ja kollegiaalse kogemuse osaliseks.

Praktika tasustamise teemadega tegeleme ja püüame otsida võimalikke lahendusi. Saame aru, et üliõpilased on ebavõrdses olukorras. Praegu meil veel lahendusi laual ei ole, probleemi tähtsusest saame aru.

Agris Peedu – Põhja-Eesti Regionaalhaigla juhatuses esimees

Esmalt veidi statistikat. Regionaalhaiglas oli 2023. aastal 100 töõvarju, 6. kursuse arstitudengite tsükleid oli 112, õendus-hooldus- jt üliõpilaste-praktikantide arv lausa 668.

Seega paar olulist järeldust. Oleme väga suur praktikabaas. Ei ole asjakohane regionaalhaiglat võrrelda üldhaiglatega, sest praktikamahud on diametraalselt erinevad. Samuti ei oleks õiglane vaadata teatud valdkonna praktikante teistest eraldiseisvana, seepärast et praktikatasu küsimus tõuseb tegelikult ju kõikide üliõpilaste puhul. Praktika on õppetöö üks kohustuslik osa, mistõttu praktikakorraldust, sh praktikatasu teemat, peaks just nimelt kureerima ülikool/kõrgkool ning kõrghariduse eest vastutav ministeerium. Regionaalhaigla põhitegevust ehk ravitööd rahastatakse Tervisekassa ravirahastuslepingu alusel ning praktikatasu ei ole ravirahastuse meetodikas esitatud.

Siinkohal on hea meenutada, et alles möödunud aastast otsustati, et riik hakkab praktikajuhendamist haiglates välisvahenditest finantseerima, kuid tänaseni ei ole kahjuks kindlust, et see otsus on püsiv. Praktikatasu ei tohikski oma olemuselt olla ravirahastuse üks komponent, vaid kui kõrghariduse eest vastutav ministeerium otsustab, et praktika on tasustatud, siis tuleks ka need rahalised vahendid täiendavalt leida, kuid seda mitte Tervisekassa ravirahastusest.

Igal aastal võtame tööle kümneid abiarste, kümneid abiradioloogiatehnikuid ja kohati sada abiõde. Ka nemad on üliõpilased, kuid nende töö on ravirahastusmudeliskajastatud ning selle töö eest saame neile ka tasu maksta. See on ka põhjendatud, sest kui abiarstina on tudengil täita eeskätt ja peamiselt meie ehk haigla vajadused, siis praktiliselt olles on esiplaanil tema ehk tudengi ülesanded ja vajadused, et täita nõuetekohaselt oma õppeplaani.

Tarmo Bakler – Ida-Tallinna Keskhaigla juhatuse esimees

Ida-Tallinna Keskhaiglas lähtume põhimõttest, mis on sõnastatud ülikooli meditsiiniteaduste kodulehel – kliiniline praktika

on õppeaine. Seega on praktikant eelkõige üliõpilane ning haigla on valmis üliõpilastele maksma stipendiumit praktilise õppe läbimise eest just meie haiglas.

Eks omajagu mitmeti mõistetavust on kaasa toonud üliõpilaste võimalus osaleda haiglates tervishoiuteenuse osutamisel töölepinguga abiarstina juba kursusejagu varem, enne VI kursuse praktikat, seetõttu võivad arstiüliõpilased tunda ennast artikli pealkirjas toodud mõiste järgi „tööjõuna“. Kindlasti on haiglates vaja täpsustada ja eristada nii sisuliselt kui ka juriidiliselt mõlemad rollid – abiarst ja praktikant. Sel juhul ei vaata ka üliõpilased praktika läbimist kui tasustatud töökohta.

Ida-Tallinna Keskhaiglas on tänavuse rotatsiooniplaani täitmise jooksul kokku 35 arst-praktikanti, nende tagasiside on kindlasti meie oluline praktika läbimise erinevate asjaolude järjest paremaks korraldamiseks, sealhulgas stipendiumi maksmise tingimuste muutmiseks.

Üliõpilased-praktikandid – olete meie juurde oodatud!

Arvi Vask – Lõuna-Eesti Haigla juhatuse liige

Kuna konkureerime tööjõuturul suurte haiglatega, oleme tõesti viimased kolm aastat maksnud 6. kursuse tudengitele siseosakonnas ja EMOs praktiseerimise eest abiarsti tasu. Kirurgias praktiseerimise eest ei ole maksnud. Siseosakonnas ja EMOs on nendest ka kõige rohkem praktilist kasu. Pakume lisaks soodsalt õõbimisvõimalust haigla enda pansionaadis. Oleme meie praktikantide hulgast ikka igal aastal kedagi kas üldarstina või siis hiljem juba eriarstina ka tööle saanud. Eks eelarve on muidugi pingeline ja praktikantidele tasu maksmist pole kuskil ette nähtud ega kuidagi Tervisekassa või ülikooli poolt kompenseeritud, kuid oleme siiski haigla tulevikku silmas pidades seda seni suutnud teha ja plaanime nii ka jätkata. Aastas on meil keskmiselt 4–5 praktikanti.